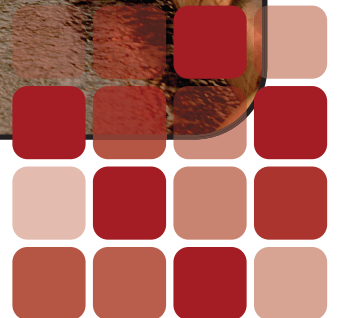

DOĞU AKDENİZ'DE HİDROKARBON FAALİYETLERİ VE PROJELER

YRD. DOĐ. DR. EMETE GÖZÜGÜZELLİ

Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2019

Bu çalışmaya ait içeriğın telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.
ISBN : 978-605-80703-3-2

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adresi : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sok. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 (312) 430 26 09 Faks: +90 (312) 430 39 48

Email : info@orsam.org.tr

Fotoęraflar : Shutterstock

DOĞU AKDENİZ'DE HİDROKARBON FAALİYETLERİ VE PROJELER

Yazar Hakkında

Yrd. Doç. Dr. Emete Gözügüzelli

Akdeniz Üniversitesi İİBF Uİ Devletlerarası Hukuk Ana Bilim Dalı Başkanıdır.

YDÜ Uluslararası İlişkiler Bölümünde lisans(onur) ve yüksek lisansını (yüksek şeref) başarı ile tamamlamış ve GAÜ Siyaset ve Uluslararası Meseleler bölümünde doktorasını yüksek şerefle bitirmiştir. KKTC Dışışleri Bakanlığı, TBMM IPU, KKTC Ekonomi Enerji Bakanlığı gibi kamu kurumalarda vazifede bulunmuş, İsveç Dışışleri Enstitüsünde burslu Doğu Akdeniz Güvenliđi üzerine araştırmacı olarak yer almış, Oxford Üniversitesi ile Kıbrıs üzerine asimetrik kültür ilişkileri konusunda çalışma ortağı olmuş ve KKTC'de bulunan üniversitelerde öğretim üyesi olarak çalışmıştır. Gözügüzelli doktora tez konusu Doğu Akdeniz'de Deniz Sınırı Sınırlandırma konusu üzerinedir. Şuan ayrıca Bahşşehir Kıbrıs Üniversitesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Başkanı olarak da çalışmalarını yürütmekte, Ankara Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku İngilizce yüksek lisans programında misafir öğretim üyesi olarak da çalışmaktadır. Gözügüzelli, KOÇ Üniversitesi Denizcilik Formu (KÜDENFOR), Ankara Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi (DEHUKAM) gibi merkezlerin Danışma Kurulu üyeliği yanında yurt içi ve yurt dışında pek çok Bilim Kurulu üyelikleri bulunmaktadır.

Nisan 2019

İçindekiler

GKRY’nin “Hidrokarbon” Faaliyetleri	3
Yunanistan’ın Hidrokarbon Faaliyetleri.....	7
Türkiye’nin Hidrokarbon Faaliyetleri	9
Sonuç	12
Kaynakça	13

Giriş

Doğu Akdeniz’de hidrokarbon keşifleri, bölgenin küresel güçlerin rekabet alanı haline gelmesine vesile olmuştur. Bu noktada Kıbrıs Adası stratejik konumu ile Batı eksenli güçlerin odak noktası olmuştur. Suriye krizi ile Rusya’nın Akdeniz’e inmesi ve hatta Modern İpek Yolu Projesi ile de Çin’in Akdeniz’de proaktif şekilde bölge ülkeleri arasında temaslarının artması gibi bir durum da söz konusudur. Bu bağlamda Akdeniz, “ilan edilmeyen savaşın beşiği” halini almıştır. Başka bir ifadeyle; adeta Akdeniz’de üstünlük kurma rekabeti içinde olan güçlerin bir satranç masasındaki *şah-mat meselesi* olmuştur. Türkiye’nin Akdeniz’e kıyısı olan ülke konumunda bulunması ve pek çok enerji nakil hatlarının kendi topraklarından geçiyor olması münasebetiyle sahip olduğu jeopolitik konumu, Akdeniz’deki hidrokarbon faaliyetleriyle jeoekonomik boyutta bölgenin enerji merkezi olması statüsünü kuvvetlendirmiştir. Türkiye konumu itibarıyla kıtalararası geçiş coğrafyasının kalbinde bulunan bir ülkedir.

Doğu Akdeniz’in; boğaz/kanallar arası geçişlerin, enerji güvenliğinin ve hidrokarbon keşifleri ile artan önemli bölge sorunlarının tarihi bir dönüşümle karşı karşıya kaldığı, coğrafyanın yeniden şekillendirilmek istendiği uluslararası hukuk dışı adımların atıldığı kritik bir bölge olmasına vesile olmuştur. Nitekim Akdeniz ve Ege’de Lozan dengesini bozucu adımların, uluslararası hukuka aykırı şekilde deniz alanlarında atılmaya çalışılması, Türkiye ve KKTC’nin uluslararası hukuktan kaynaklanan meşru haklarının gasp edilmesi girişimlerini beraberinde getirmiştir. Türkiye’nin tüm yapıcı tutumlarına rağmen derinleşen deniz yetki alanları ihtilafları ile artan risklerin güvenlik boyutunda istikrarı bozucu faaliyetlere karşı kimi tedbirler alınmasını zorunlu kılmıştır. Kıbrıs meselesinin Güney Kıbrıs Rum yönetimi ve Yunanistan tarafından 2000’li yıllardan sonra deniz alanlarına taşınma stratejisi, bu stratejilere AB ve Amerika’nın açık des-

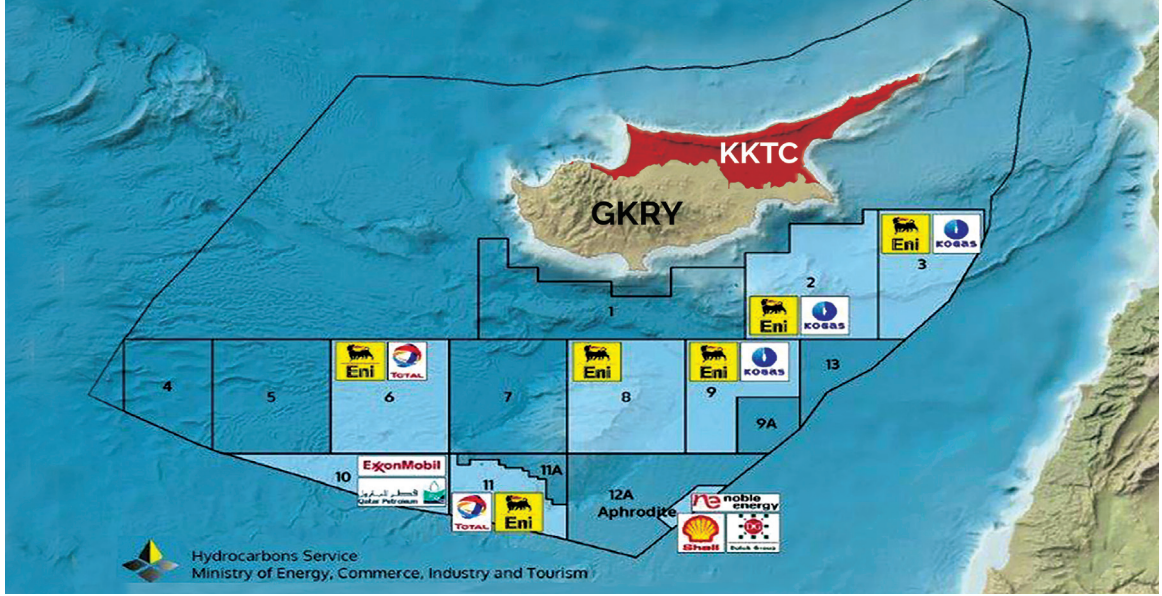
tekleri, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz ülkelerinde kırılğan bir barış ve istikrar ortamının varlığı, daha da öte Kuzey Afrika ülkelerindeki çok yönlü istikrarsızlıklar ve Kızıldeniz, Aden Körfezi ve Somali açıklarında deniz haydutluğunun kritik geçiş güzergahlarında devam etmesi, deniz alanlarının güvenliğinin artan önemini de ortaya koymuştur. Deniz alanlarında canlı ve cansız kaynaklardan yararlanılmasında teknolojik gelişimle birlikte artan çabalar ve keşiflerin ülke ekonomisi ve jeopolitik konumuna katacağı katkılar dikkate alındığında yarı kapalı bir coğrafya olan Doğu Akdeniz’de uluslararası hukuka saygı yerine askeri güç destekli savaş diplomasisinin (gunboat diplomacy) öne çıktığı bir dönemdedir. Nitekim Akdeniz bugün artan asimetrik ilişkilerin ve deniz alanlarına yönelik hibrid mücadelenin yaşandığı bir coğrafya konumuna gelmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti tüm bu gelişmelerin farkında olarak uluslararası yönetim ve savunma organlarında bölgesel ve küresel barış ve dostluğun işbirliği temelinde yürütülmesi adına iyi niyetli tutumunu sürdürürken, uluslararası huktan kaynaklı tüm haklarını deniz alanlarında koruma kararlılığını da bizzat yürütmektedir. Bu çerçevede çalışmada, Doğu Akdeniz’de bölge ülkeleri tarafından yürütülen hidrokarbon faaliyetleri irdelenerek, Türkiye’nin karşı hamleleri açıklanacaktır.

GKRY’nin “Hidrokarbon” Faaliyetleri

İlk enerji ihalesini 2007’de toplam 11 blok (46.000 km²) üzerinden (3. ve 13. bloklar hariç) tutarak başlatmış olsa da; 51.000 km²’lik alanda 13 blok ile hidrokarbon faaliyetleri başlatılmıştır¹. 2007 yılında ilk ihale, 2012 yılında ikinci ihale, 2016 yılında ise üçüncü uluslararası ihalelendirmeleri tamamlayarak, toplam 8 blok üzerinde uluslararası şirketleri yetkilendirmişlerdir.

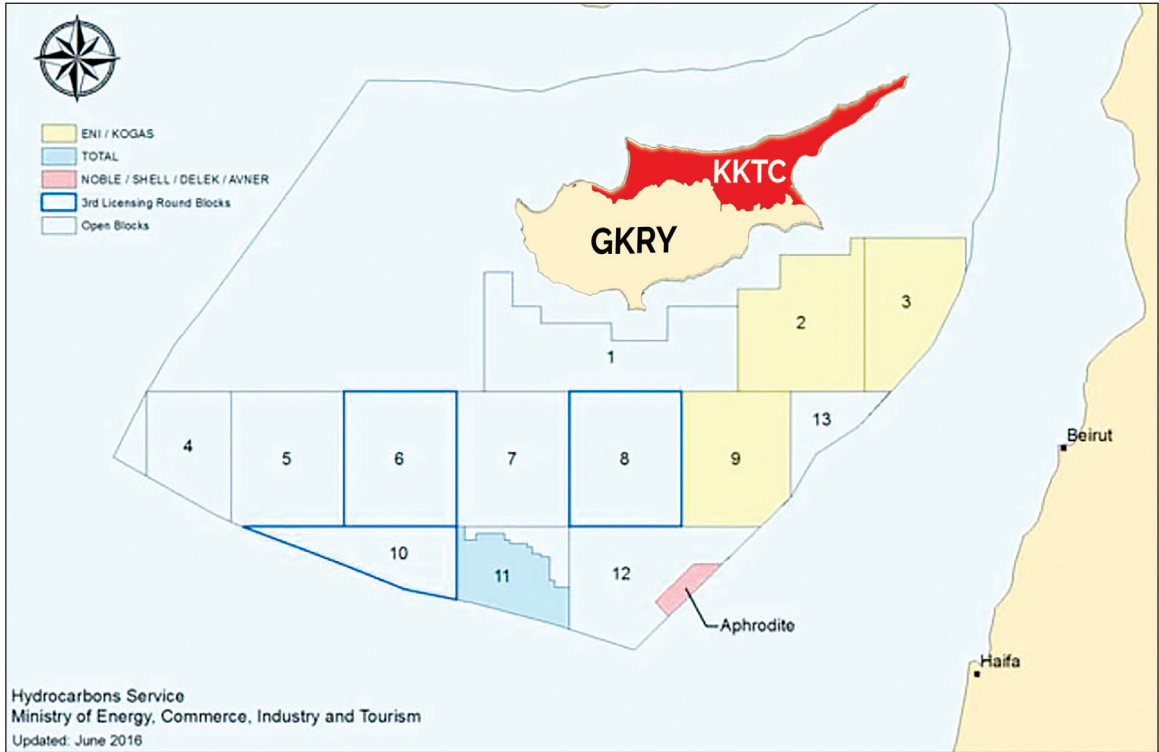
2011’de Blok 12’de Noble tarafından Afrodit alanında yapılan kazı sondajı sonucu, 5-8 tcf

Şekil 1: GKRY tarafından uluslararası şirketlere yetkilendirilen sahalar²

(trilyon kübik feet) aralığında koşullu rezervlerin bulunduğu belirtilmiştir. 2007'den 2012'ye kadar 6 hidrokarbon arama izni verilmiştir³.

İlgili blokların (6,8,10) coğrafi koordinatlarının yandaki şekilde olduğu iddia edilmektedir⁵. (WGS84):

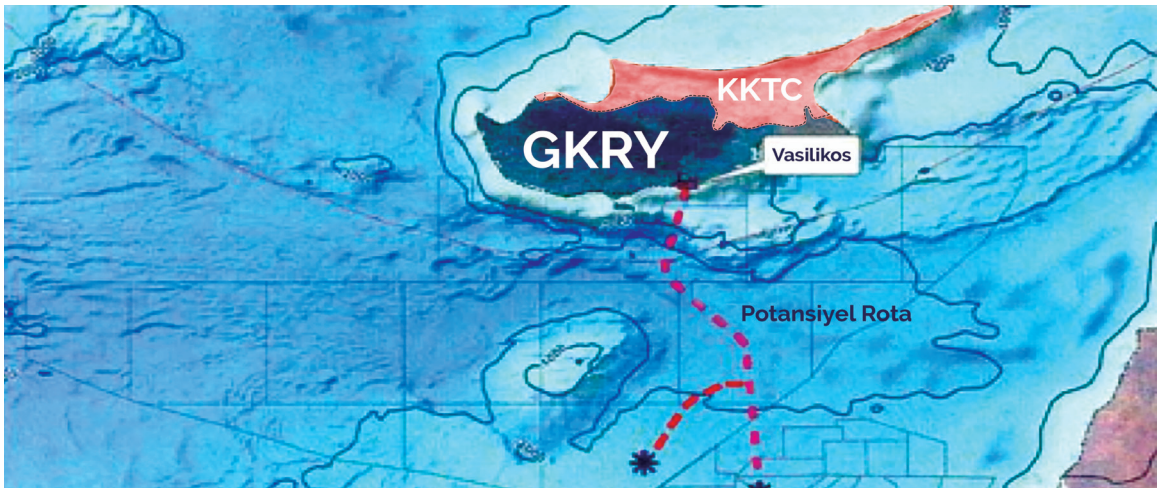

Şekil 2: Üçüncü ruhsatlandırma sahası gösterilen bloklar (mavi çizgiler).⁴

Block No.	Longitude	Latitude
Blok 6	31:15:00	33:30:00
	31:15:00	34:10:00
	31:55:00	34:10:00
	31:55:00	33:30:00
Blok 8	32:35:00	33:30:00
	32:35:00	34:10:00
	33:15:00	34:10:00
	33:15:00	33:30:00
Blok 10	30:39:02	33:30:00
	31:55:00	33:30:00
	31:55:00	33:08:24
	31:36:30	33:11:30
	31:15:00	33:18:40
	31:07:00	33:21:20

Üçüncü ruhsatlandırma 6, 8 ve 10. bloklar üzerinde gerçekleşmiştir. Söz konusu ilan edilen sözde blokların 1, 4, 5, 6, 7 numaralı bölümleri, Türk kıta sahanlığı ile kısmen örtüşen sahalardır. 8. blok ise, KKTC’nin TPAO’na ruhsatlandığı sahalardan biridir. Son olarak Total ve Eni, 7. Blok’a başvurmuştur. Rum Bakanlar Kurulu ilgili bloğa yapılan başvurunun neticesini henüz açıklamamıştır⁶. Esasen Rum Enerji Bakanı Yorgos Lakkotripis ise, “Kıbrıs’ın bölgesel bir enerji merkezine dönüştürülmesinin, Enerji Bakanlığı ve hükümetin planlamalarının nihai hedefi olduğunu” söyleyerek⁷, çalışmaların yürütüldüğünden bahsetmiştir. Halihazırda ABD’li şirket olan Exxon Mobil’in 10. blokta faaliyetleri sürerken,

Amerika’nın Güney Kıbrıs’ta LNG tesisi açmasına onay verildiği haberleri Rum basınında yayımlanmıştır. Fileleftheros gazetesi, “ABD, LNG Tek Yol Diyor / Exxon Mobil, Terminalde Israrlı” başlıklarıyla yer verdiği haberinde; Amerikalıların, araştırmalardan zengin bulgular çıkması halinde terminal inşa etme konusunda ısrarcı olduklarını açıklanmıştır⁸. Fileleftheros gazetesi, tesisin kapasitesinin 36 bin ton olacağını yazmıştır⁹. Görüldüğü üzere Exxon Mobil’in sondaj değerlendirmesinin ardından atılacak adımlarda: a) Vassilikos Limanı’nda tesis inşa edilmesi; b) Kıbrıs müzakere sürecinin başlatılarak neticelendirilmesine müdahale etmesi¹⁰ yer almaktadır.

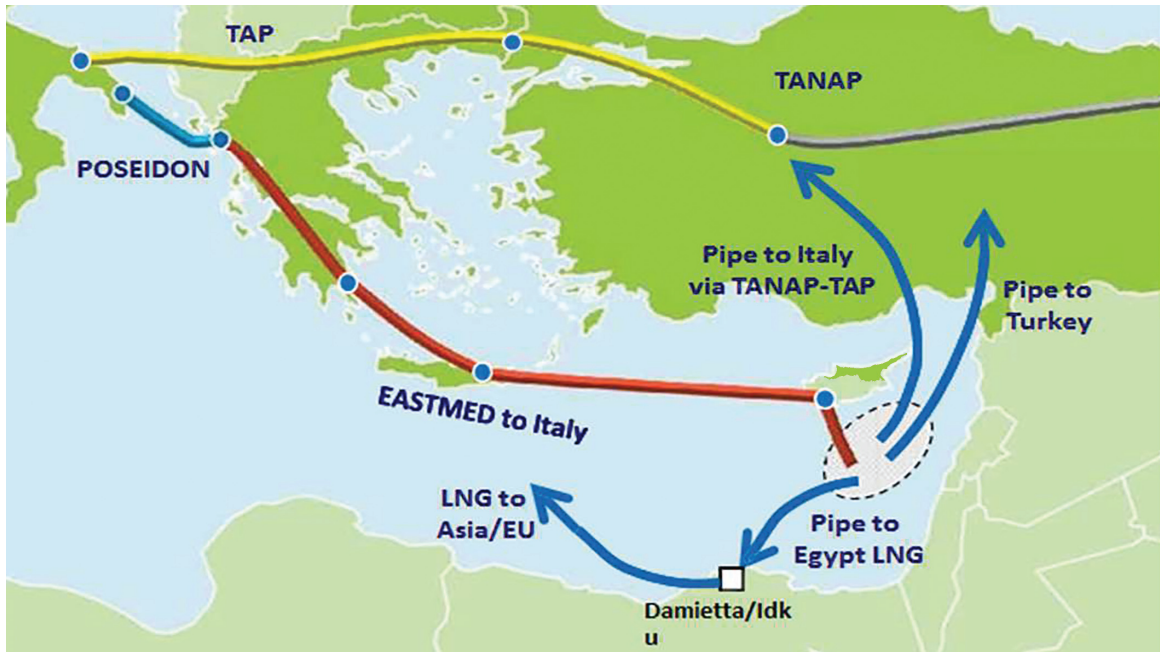

Şekil 3: Vassilikos Limanı’nda planlanan LNG tesisi¹¹

Tüm bu çerçevede, 7 Kasım 2018’de Amerika’da, GKRY ve ABD Dışişleri Bakanları arasında “terörle mücadele konusundaki ortak işbirliği, deniz ve sınır güvenliğinin güçlendirilmesi ve bölgesel güvenliğin ilerletilmesi” konusunda anlaşma gerçekleştirilmiştir. Yazılı açıklamada, ABD Dışişleri Bakanı Pompeo’nun, “Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Münhasır Ekonomik Bölgesi’ndeki kaynaklarıyla ilgili uzun yıllardır ABD politikasını teyit ederek, ABD’nin BM himayesinde, Ada’nın iki bölgesi, iki toplumlu bir federasyon çatısı altında birleşmesi yönündeki çabaları desteklemeye devam ettiği” yönündeki sözleri vurgulanmıştır. 11 Kasım 2018 tarihinde Rum basını, Exxon Mobil’in Kıbrıs’a geldiğini; 15 Kasım KKTC kuruluş yıldönümünde sondaja başlayacağını ve Rum yönetiminin sözde Navtex’i ile 25 Şubat 2019’a kadar ilk sondajın gerçekleşeceğini yazmıştır. Çok geçmeden 11-20 Kasım tarihleri arasında Amerikan Enerji Kaynakları Bakan Yardımcısı Fannon, “enerji konularında görüşmek üzere” İsrail, GKRY ve Mısır’ı ziyaret ederek, özellikle de EastMed ve enerji faaliyetleri konularında istişarelerde bulunmuştur. 20 Aralık’ta ise İsrail, Yunanistan ve GKRY’nin EastMed¹² zirvesi, ABD GKRY Bü-

yükelçisi’nin de katılımı ile gerçekleşmiş ve zirve, ABD’li elçinin EastMed Projesi’ne destek vermesi ile sonuçlanmıştır.

EastMed Projesi, GKRY, İsrail, Yunanistan ve İtalya arasında kurulması hedeflenen ve doğalgaz taşımacılığını öngören bir projedir. İlgili projenin tarafları, 7 milyar dolarlık maliyet üzerine anlaşmışlardır. Projenin, Avrupa’ya gaz taşımacılığında, özellikle de Avrupa’nın Arap etkisinden kurtulma veya azaltmaya imkan vermesi açısından önemli görülen bir proje olduğu belirtilmiştir. İlgili projeye AB’nin de 100 milyon dolar yardımda bulunacağı açıklanmıştır¹³. Esasen ilgili projenin belirlenen güzergahına bakıldığında Türk kıta sahanlığı içerisinden geçirilmesinin hedeflenmekte olduğu görülmektedir. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) (1982) 79 (1). maddesinde, “tüm devletlerin kıta sahanlığında denizaltı kabloları ve boru hatları döşeme yetkisi verse bile, bu tür boru hatlarının döşenmesi ile ilgili hattın madde 79 (3)’e göre ilgili kıta sahanlığı olan kıyı devletin iznine tabi olduğu” açıklanmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’den izin alınmadan herhangi bir döşeme planının hesap edilmesi muteber olmayacaktır.

Şekil 4: Planlanan East Med Gaz Boru Hattı Projesi¹⁴

Öte yandan, Yunanistan-GKRY-Mısır arasında “EuroAfrica Enterkonnekte” adlı elektrik, kablo deniz altı projesi; GKRY-Yunanistan-Mısır arasında ise “EuroAsia Enterkonnekte” elektrik, kablo deniz altı projesi imzalanmıştır. Her iki proje de, AB Komisyonu ve Parlamentosunca desteklenmektedir. Boru hatlarının geçeceği sahanın Türk kıta sahanlığı içerisinde bulunması ve ilgili tarafların Türkiye’den yeniden rıza almaması, BMDHS’ne de aykırı bir durumu ortaya koymaktadır. Kıta sahanındaki kullanım özgürlüğüne ilişkin olarak, 79 (1). madde, “tüm devletlerin kıta sahanlığında denizaltı kabloları ve boru hatları döşeme yetkisi verildiği, bununla birlikte, bu tür boru hatlarının döşenmesi ile ilgili hattın madde 79 (3)’e göre kıyı devletinin iznine tabi olduğu” hükmü adeta yok sayılmaktadır¹⁵.

Uluslararası hukukta çok açık bir şekilde ifade edilmesine rağmen ilgili tarafların hukuku ve dolayısıyla Türkiye’nin bölgedeki haklarını göz ardı eden tutum oldukça talihsiz bir durumdur. Bahse konu tarafların adeta “haydutluk” içinde bulunulan siyasi anlayışla sorunu müzakereler yolu ile çözmekten kaçınarak, hakların ihlaline yönelmesi oldukça manidardır. Kanımızca bu tutum; “ilgili alanların kendi sahaları olduğunu” iddia etmelerinden kaynaklanmaktadır. Oysa ilgili sahaların sınırlandırılması, henüz bölge ülkeleri arasında gerçekleşmemiş olmasına karşın “olmuş gibi varsayarak”, diğer ülkelerin buna uymalarını zorlamak son derece istikrarı bozucu girişimlerdir.

Yunanistan’ın Hidrokarbon Faaliyetleri

Yunanistan’ın 230/1936 sayılı Karasuları Yasası’nda belirtilen 3 mil genişliği, 1936’daki sahil şeridi 187/1973 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile değiştirilerek 6 deniz mili olarak belirlenmiştir. 6 Eylül 1931 tarihli ve 5017/1931 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile hava sahasını 10 deniz mili sınırı olarak sürdürmeye devam ettiğini iddia etmektedir.

Yunanistan, Türkiye’nin meşru haklarını gasp etme girişimlerinin yanında, karasularını 6 deniz

mili üzerinde 12 mile çıkarma çabası içine girmiştir. Bunun üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 8 Haziran 1995 tarihinde Yunanistan’a karşı savaş ilan etme (casus belli) kararı almış ve bunu tam ve sürekli olarak öngörmüştür. Son olarak Yunan Dışişleri Bakanı Kocias tarafından Ekim 2018’de, “Yunanistan’ın Ege’nin doğusunda karasularını 12 mile çıkarma niyetinin Yunan Cumhurbaşkanı önünde bekletilen bir kararname ile gündemde olduğunu” belirtmesinin ardından Yunan Başbakanı Çipras’ın konuyu yasal düzenleme olarak Meclis’e taşıma niyeti, Türkiye’nin sert tepkisine sebep olmuş ve Yunanistan’ın Ankara Büyükelçisi’ne nota verilerek, “casus belli” kararının halen yürürlükte olduğu bildirilmiştir.

Yunanistan, hidrokarbonların ve diğer hükmülerin keşif, üretim ve iletim ağları için oluşturulan “Elektrik ve Gaz Enerjisi Piyasalarının İşletilmesi İçin Hidrokarbonların Arama, Üretim ve İletim Ağları ve Diğer Hükümler” başlıklı 4001/2011 sayılı Kanun’un 156. maddesine göre komşu devletlerle sınırlama anlaşmasının yokluğunda “Hellen Cumhuriyeti’nin kıyılarına ters veya bitişik olan sahillerle kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge (ilan edildiğinde) ortay hat esasında olacaktır.”¹⁶ şeklindeki iddiası, karasularına yönelik taleplerini meşrulaştırma teşebbüsüdür¹⁷.

Yunanistan’ın hidrokarbon faaliyetlerinin her ne kadar 20. yüzyılın başlarına (1903) dayanmakta olduğu¹⁸ iddia edilse de, mesele 1970-1990, 1990-2000 ve 2000-günümüze ayrıştırılabilir. Bu kapsamda Yunanistan’ın 1970’lerden 1990’lara kadar hidrokarbon faaliyetleri şu şekilde özetlenebilir;

1975 yılında Kamu Petrolleri Şirketi’nin (DEP) kuruluşunun ardından 12 Mart 1976 tarihli Bern Mutabakatı¹⁹ Yunanistan ve Türkiye arasında gerçekleşmiştir.

1985 yılında DEP-EKY (DEP’e bağlı) şirketi kuruldu. Yunan hükümeti, söz konusu şirketlere, kıyı şeridinde hidrokarbon arama ve üretimi için 24 alan vermiştir. Toplam 73.000 km 2D ve 100

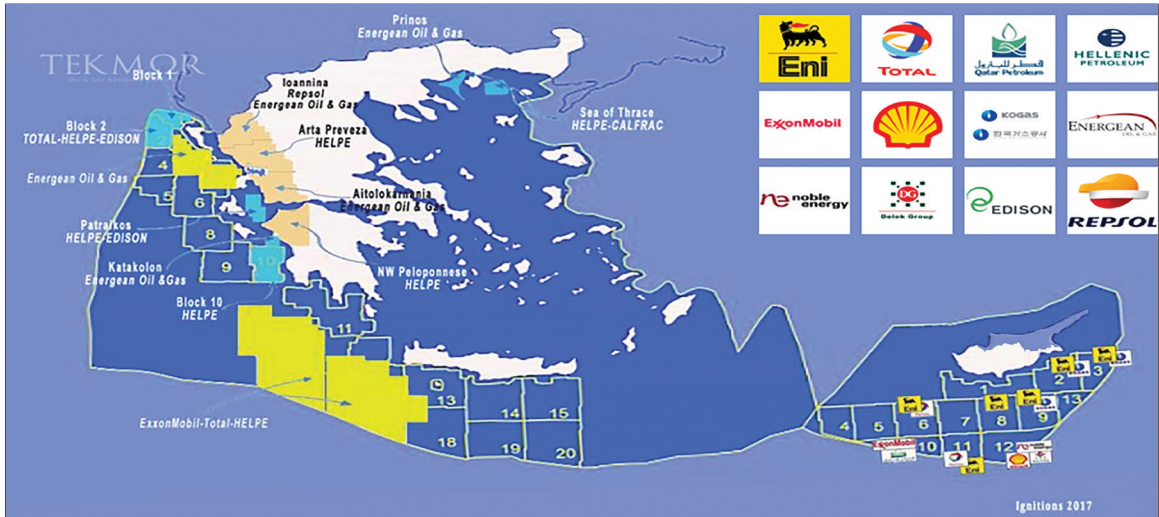
km2 3D sismik yüzey araştırması yapılarak, 74 adet arama kuyusu açılmıştır. 1994-1995²⁰ Hellen Petrol kurulmuştur²¹. İkinci faaliyetler 1996’da başlatılmış ve ilk uluslararası ruhsatlandırma, 6 alan belirlemesi ile başlatılmıştır. Neticede 4 ruhsat sahası verilmiştir.

2000’den 2011’e kadar piyasanın neredeyse durgun olduğu; pek fazla atılım yapılamadığı belirtilmektedir²².

2011-2015 yılları arası Yunanistan hükümeti yeni atılım başlatmıştır. Önce 4001/2011 yeni yasal çerçeve oluşturulmuş ve ardından Hellen Hidrokarbon Yönetim Şirketi kurulmuştur. Prinos Lisansları yeni yasa ile dengelenerek, 25 yıla genişletilmiştir. Batı Yunanistan ve Girit’in güneyinde Yunanistan’a münhasır olmayan alanlarda PGS tarafından sismik araştırmaların tamamlandığı belirtilmiştir²³.

Şekil 5: Energean’ın 2014’e kadar aktif olduğu alanlar²⁴

Şekil 6: Yunanistan’ın uluslararası şirketlere ruhsatlandığı alanlar²⁵

2012 yılında yeni ruhsatlandırma başlatılmış ve 3 blok, 2014’te ruhsatlandırılmıştır. Yunanistan, Mega Projesi ile 2. uluslararası ruhsatlandırma gerçekleştirmiş ve Energean Petrol ve Gaz şirketi proaktif faaliyetlere geçmiştir.

Özellikle açılan ihalelerde Amerika Exxon Mobil şirketinin, İyonya Denizi ve Girit’in güneyine ilgi gösterdiği; bunun Güney Kıbrıs’ın ruhsat sahalarındaki durumunu da dikkate alarak daha proaktif olduğu belirtilmiştir²⁶. Nihayetinde

Amerikan Jeoloji Raporu'nda (USGS) bölgede toplam 122 trilyon kübik fit doğalgaz olduğu belirtilmektedir²⁷. Bu değerlendirme, Amerika'nın, Yunanistan ve GKRY'nin sözde parsellerinde bulunmasının sebeplerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte Yunanistan'ın Girit'in güneyinde hidrokarbon faaliyetleri için parseller belirlemesi ve sismik araştırmalar yapması, henüz sınırlandırılmayan bir alanda atılmaması gereken adımlardan biridir. Zira bu bölgede Libya'nın da hakları henüz tanımlanmıştır.

GKRY'nin tek yanlı olarak Şubat 2007'de ilk 11 blok ile uluslararası ihaleye çıkmasının ardından Ekim 2008'de Teksas kökenli Noble Enerji'ye Blok 12'yi başlangıç için 3 yıl süre ile verdiğini açıklamasının ardından gerilim artmıştır.

Türkiye'nin Hidrokarbon Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, her fırsatta, "Kıbrıs'ta adil, kalıcı ve kapsamlı bir çözümün henüz tesis edilmemiş olduğu ortamda, Kıbrıs Rum tarafının Ada'nın yegâne sahibi gibi davranmakta ısrar ederek tek taraflı hidrokarbon faaliyetlerine devam etmesi kabul edilemez bir durum olduğunu"²⁸ deklare etmiştir.

Esasen GKRY'nin tek yanlı olarak Şubat 2007'de ilk 11 blok ile uluslararası ihaleye çıkmasının ardından Ekim 2008'de Teksas kökenli Noble Enerji'ye Blok 12'yi başlangıç için 3 yıl süre ile verdiğini açıklamasının ardından gerilim artmıştır. 2010'da GKRY ile İsrail arasında sözde "münhasır ekonomik bölge sınırlandırması" olmasının hemen ardından Aralık 2010'da

İsrail'de araştırmalarda bulunan Noble Enerji'nin Mısır Zohr yatağından sonra 18-22 trilyon kübik feet arasında gaz keşfi olduğu açıklanmıştır. 19 Eylül 2011'de Güney Kıbrıs'ın 12. bloğunda bu kez Noble Enerji kazı faaliyetlerine başlamıştır. Bu çaba Amerika ve AB ülkeleri gibi ülkelere desteklenmiştir. Bu adımlar karşısında Türkiye, KKTC ile New York'ta Kıta Sahaneliği Sınırlandırma Antlaşması gerçekleştirmiştir. Bu anlaşmanın hemen ardından 22 Eylül'de KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı ile TPAO arasında kâr payı esasında Ruhsatlandırma Antlaşması yapılmış; anlaşma, Ada'nın güneyi ve kuzeyi dahil olmak üzere hem deniz alanlarında hem de kara üzerinde bir sahada yetkilendirilme ile sonuçlanmıştır. TC-KKTC arasında Kıta Sahaneliği Sınırlandırma Antlaşması 32-16-18.000E ve 34-48-51.634E meridyenlerine göre yapılmıştır. Uluslararası hukuka uygun olarak ve hakça ilkelere dikkate alınarak belirlenen 27 coğrafi koordinatın birleştirilmesiyle elde edilen bir çizgi ile sınırlandırmaktadır. Bu antlaşma ile TPAO sahaları ile güney Kıbrıs'ın sahaları, 1, 2, 3, 8, 9, 12 ve 13. bloklarda çakışmıştır. 28 Eylül 2011'de Türk araştırma gemisi Piri Reis ve iki savaş gemisi eşliğinde güneyde 12. Blok çevresinde araştırmalarda bulundu. KKTC'nin yetkilendirdiği G bölgesinde araştırmalar yapıldı.

Türk F16 jetleri, havadan ilgili Türk gemisini korumuştur. Bu hareketliliği Amerika, İngiltere ve Yunan gemileri de takip etmiştir. 28 Aralık 2011'de Noble Enerji, "Afrodit" sahasındaki Blok 12'de, İsrail'in Levant Havzası'nın kuzey batısının 30 km alanına doğru kaynak varlığını duyurmuştur. Şubat 2012'de ise, GKRY ikinci ruhsatlandırma ilanına çıkarak, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 13. bloklarının ilana açık olduğunu belirtmiş ve 24 Ocak 2013'te ise 2, 3 ve 9. blokların Eni ve Kogas'a verildiği açıklanmıştır.

6 Şubat 2013 tarihinde blok 10 ve 11, Fransız Total şirketine lisanslandırılmıştır. 11 Şubat'ta 12. Blok'a Noble Enerji yanında Delek ve Aver Petrol şirketlerinin dahil olması kararlaştırılmıştır. Haziran 2013'te Noble Enerji'nin başlattığı sondaj sonucu, Ekim 2013'te 5 trilyon kübik fe-

etlik veri olduğu tahmini kamuoyu ile paylaşılmıştır. Öte yandan, 25 Eylül 2014’te Eni’nin Onasgoras sahasında Blok 9’da yaptığı incelemelerden Aralık 2014’te sonuç almadığı açıklanmıştır. GKRY, bu faaliyetlerini yürütmeye devam edince Ekim 2014’te Türkiye, bu kez “Barbaros Hayrettin Paşa” adlı sismik araştırma gemisi ve eşliğindeki diğer gemileri ile Kıbrıs çevresinde araştırmaya yöneltmiştir. Bunun üzerine Rum lider Anastasiades, KKTC lideri Eroğlu ile gerçekleştirdiği müzakerelerden çekilme kararı almıştır. Kasım 2014’te Noble Enerji, LNG tesisinin öncelik olması gerekliliğini açıklayarak, LNG tesisinin Vasilikos Limanı’nda inşasına işaret etmiştir.

Ocak 2015’te “Amathusa” sahasında Eni, Blok 9’da keşif sondajına başlasa da, Mart 2015’te gaz rezervi bulunmadığı açıklanmıştır. Bunun üzerine Ocak 2015’te Türkiye, yeni bir Navtex yayımlayarak “Barbaros” sismik araştırma gemisini, Doğu Akdeniz’de 6 Ocak–6 Nisan tarihleri arasında araştırmalarda bulunmak üzere sevk ettiği duyurulmuştur. Bu kararı alan Türkiye’ye BM’den baskı gelerek “Barbaros” araştırma gemisini “Kıbrıs” sularından çekmesi ve müzakerelerin başlatılması istenmiştir.

Türkiye’nin Akdeniz’de yaptığı en önemli hamlelerinden biri de; 30 Ekim 2018 tarihinden başlayarak sondaj çalışmalarını “Fatih”, “Siem Louisa”, “Siem Sasha” ve “Siem Sophie” isimli gemilerle 27 Nisan 2019 tarihine kadar gerçekleştirme kararı almasıdır.

Nisan 2015 tarihinde KKTC’de Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Mustafa Akıncı’nın kazanmasıyla Mayıs 2015’te müzakereler 7 ay aradan sonra yeniden başlatılmıştır. Haziran 2015’te

müzakereler sürerken, Blok 12 ortakları, “Afrodit” sahasında ticari değerinde gaz verisi olduğunu açıklamıştır. Ağustos 2015’te ise, Zohr yatağında keşif yapıldığı Mısır tarafından duyurulmuştur. Zohr yatağının yaklaşık 30 trilyon kübik feet değerinde gaza sahip olduğu ve bunun GKRY’nin sözde 10, 11 ve 12. bloklarına yakın bulunduğu belirtilmiştir. Eni ve Kogas firmaları, 28 Aralık 2015’te ruhsat sürelerinin uzatılması talebinde bulunmuşlar ve 2, 3 ve 9. bloklarda ruhsatları uzatılmıştır. Ocak 2016’da 12. Blok’a bu kez İngiliz BG Grubu yüzde 35 oranında dahil olmuştur. Şubat 2016’da üçüncü ruhsatlandırmaya çıkan GKRY, 6, 8 ve 10. bloklarda ruhsatlandırma gerçekleştirmiş; bunun üzerine Türkiye ile gerilim daha da artmıştır. Blok 6’nin Türk kıta sahanlığı ile örtüşen alanda olmasından ötürü Türk Dışişleri, GKRY’yi sert bir dille uyararak, Türk kıta sahanlığında yetkilendirilmeyen hiçbir firma veya enerji şirketinin araştırmada bulunamayacağı belirtilmiştir. Ocak 2017’de ilk kez EastMed boru hattı projesinin teknik ve maliyet açısından uygun olabileceği yayınları başlamıştır. Mart 2017’de dönemin Türk Enerji Bakanı Berat Albayrak tarafından Anadolu Ajansı’na (AA) yapılan açıklamada, Karadeniz ve Akdeniz’de sondaj faaliyetlerine başlanacağı belirtilmiştir. Çok geçmeden 19 Nisan 2017’de Türkiye, Navtex 410/17 yayımlayarak, Mağusa çevresinde “Barbaros” sismik gemisinin araştırmalara başladığını duyurmuştur. 18 Mayıs 2017’de GKRY tarafından doğalgaz kamu şirketi DEFA kurulmuştur. GKRY’nin adımları karşısında Türk Enerji Bakanı, ani bir kararla KKTC’deki Türk sismik araştırma gemisini ziyaret etmiştir²⁹. 23 Şubat 2018 Eni’ye ait “Saipem 12000” adlı geminin, araştırma yapmak üzere Akdeniz’deki “3. Bölge” olarak bilinen alana hareket etmesi üzerine Ankara, “Rumların bölgede doğalgaz aramasına kesinlikle müsaade edilmeyeceği” kararını yenilemiş ve ardından Türk savaş gemileri yola çıkmış; “Saipem 12000” gemisinin 3. Bölge’de sismik araştırmasına müsaade edilmemiştir³⁰. Ancak “Eni’nin bölgede sondajdan vazgeçmediği” açıklaması yapılmıştır. Bu olayın ardından Batı dünyasından Türkiye’ye tepkiler olsa bile Türkiye geri adım atmamıştır.

Türkiye’nin Akdeniz’de yaptığı en önemli hamlelerinden biri de; 30 Ekim 2018 tarihinden başlayarak sondaj çalışmalarını “Fatih”, “Siem Louisa”, “Siem Sasha” ve “Siem Sophie” isimli gemilerle 27 Nisan 2019 tarihine kadar gerçekleştirme kararı almasıdır. Türkiye ilaveten, Akdeniz’de atılan adımlar ve yürütülen çok uluslu GKRY tatbikatları karşısında gerek askeri faaliyetleri, gerekse sismik araştırmalarını aralıksız sürdürme kararlılığı sergileyerek, 2018 yılını proaktif tamamlamıştır.

2019 Ocak ayında ise Türkiye, Doğu Akdeniz’deki araştırma sahasını genişlettiğini açıklamıştır. “00 39/19 sayılı Navtex ile 6 ve 7 Ocak tarihlerinde Meis Adası’nın güneyi ve Rodos Adası’nın doğusunu kapsayan geniş bir alanda araştırma faaliyeti icra edileceği duyurulmuştur. “Barbaros Hayrettin Paşa” adlı sismik araştırma gemisi, refakatindeki “Tanux-1” ve “Apollo Moon” gemileri ile birlikte Yunanistan’ın işgal politikasına konu Türk kıta sahanlığında, sözde Kıbrıs münhasır ekonomik bölgesinin büyük bir bölümünü de içerisine alacak şekilde araştırma yapmak üzere bölgede seyre başladığı açıklanmıştır³¹. Öte yandan, Türkiye Petrolleri’nin (TPAO) 262,5 milyon dolara satın aldığı “Deep-sea Metro I” in de Akdeniz’de “Fatih” sondaj gemisi ile birlikte çalışmalarda bulunacağını³² duyurması, Türk Enerji ve Tabii Kaynaklar Ba-

kanı Fatih Dönmez’in, Akdeniz’de ikinci sondaj gemisinin ocak ayı sonunda faaliyetlerine başlayacağını³³ belirtmesi ve hatta Fatih sondaj verilerinin değerlendirilmesinin de Ocak 2019’dan sonra 2-3 ay içinde açıklanacağını dile getirilmesi, Akdeniz’de devlet tarafından kararlı bir duruşun sergilendiğini gösteren önemli olgular olmuştur.

Özellikle de aşağıdaki tabloda Doğu Akdeniz’de keşfedilen son yataklar açıklanmış³⁴ olsa bile, ABD Jeoloji Dairesi’nin değerlendirilmesinde “Türkiyesiz olamayacağı” belirtilmektedir.

Nitekim Türk hükümeti sürecin başlangıcından bu yana yaşanan gelişmeler karşısında gerek kendi, gerekse Kıbrıs Türk halkının haklarının gaspına müsaade etmeyen bir siyasi anlayış ve eylem içinde faaliyetlerde bulunmuştur. Esasen Türkiye’nin bu süreçte özellikle de GKRY’nin tek yanlı ruhsatlandırma faaliyetleri karşısında KKTC’ye “Barış Suyu”nu boru hatları ile getirmesi, bugüne kadar yürütülen en önemli hamlelerden biri olmuştur. Bunun devamı bugün Akdeniz’deki hidrokarbon faaliyetleri ile devam etmiştir. Ayrıca KKTC tarafından TPAO’ya verilen ruhsatlandırma sahaları ve KKTC-Türkiye arasında gerçekleşen Enterkonnekte Kablo Ağı Projesi de, Türkiye’nin Akdeniz’de Kıbrıs Türklerinin haklarını korumakta kararlı olduğunu gösteren önemli siyasi çıktılardır.

Ülke	Keşif Tarihi	Saha adı	Tahmini rezerv (Tcf)	İlk y
GKRY	2011	Aphrodite	7	2017
İsrail	1999	Noa	0.04	2012
	2000	Mari-B	1.5	2004
	2009	Dalit	0.5	2013
	2009	Tamar	10	2013
	2010	Leviathan	18	2016
	2011	Dolphin	0.08	unknown
	2012	Shimshon	0.3	unknown
	2012	Tanin	1.2	unknown
	2013	Karish	1.8	unknown
Filistin	2000	Gaza Marine	1	unknown

Kaynak: EIA yaklaşık değerler, IHS, Oxford Institute for Energy Studies, Oil & Gas Journal

Sonuç

Levant Havzası’nda İsrail, Güney Kıbrıs ve Filistin bölgesinde yapılan keşiflerle bölgede yeni hidrokarbon faaliyetleri başlatılması yönünde istenç de artmıştır. Uluslararası şirketler, yapılan keşiflerle Akdeniz’de küresel enerji rekabetinde yer edinmeye çalışmaktadırlar. Özellikle de Ocak 2019 tarihinde Lübnan ve İsrail’in ikinci ruhsatlandırma faaliyetlerinin başladığı, Mısır’ın araştırmalarını Noor keşiflerinden sonra da ilerlettiği bir ortamda Türkiye’nin, kendi sondaj gemilerini ikiye çıkararak Akdeniz’de genişletilmiş araştırma sahalarında varlığını göstermesi ve GKRY ve Yunanistan’ın hak ihlali çabalarına müsaade etmemesi, Doğu Akdeniz’de Türkiyesiz bir geleceğin olamayacağını gösteren önemli ivmelerden biri olmuştur. Türkiye, Doğu

Akdeniz’de önemli bir aktördür. Türkiye’nin proaktif hidrokarbon keşifleri üzerine yürüttüğü uygulamalar, önemli ve dengeleri değiştirici hamlelerdir. Nitekim 2007 yılından beri GKRY’nin Doğu Akdeniz’de “haydutluk edası” ile hem Kıbrıs Türk hem de Türkiye’nin haklarını gasp girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Lakin 2019 yılının herhâlükârda Türkiye karşılığı güden güçlerin istikrarı bozucu tahrik ve provokasyonları ile geçebileceği bir yıl olması ihtimali de kuvvetle muhtemeldir. Kıbrıs meselesi, bu aşamada en önemli belirleyici faktörlerden biri olacaktır. Her koşulda Türk hükümetinin geri adım atmayacağı, üst düzey devlet yöneticilerinin sergiledikleri tavırlarda ve Türkiye’nin Akdeniz’deki fiili eylemlerinde belirgindir.

Kaynakça

- ¹ Güney Kıbrıs hidrokarbon faaliyetlerini, 2007 tarihli Hidrokarbon Yasası, 4 sayılı (1) / 2007 sayılı Prospection, Exploration & Exploitation Yasası ve 2007 ve 2009 tarihli Hidrokarbon Tüzüğü’ne (no. 51/2007 ve 113 / 2009) dayandırarak, tüm “Kıbrıs suları, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge” için geçerli olduğunu, iç hukuk düzenlemesi ile iddia etmektedir. Ayrıca, hidrokarbon aramalarının Avrupa Komisyonu Direktifi ile (94/22 / EC sayılı direktif) ve diğer ilgili AB mevzuatları ile düzenlendiği belirtilmektedir.
- ² <https://www.offshoreenergytoday.com/turkey-exxonmobils-cyprus-drilling-destabilizing-for-region/>
- ³ Blok 2,3,9 Eni (%80) ve Kogas (%20), Bloklar 10 ve 11 Total’e (%100), Blok 12 Noble Enerji (%70), Delek (%15), Avner Petrol Şirketi (%15). Bakınız: Michael Hadjitofi, 2007, GAS IN CYPRUS: OPPORTUNITIES FOR DUTCH BUSINESS & KNOWLEDGE INSTITUTIONS. Rapor GKRY Hollanda Büyükelçiliği’nde yayımlanmıştır.
- ⁴ Ministry of Energy, Commerce, Industry and Tourism, 3 RD LICENSING ROUND OFFSHORE CYPRUS 2016, Submission of Applications, Guidance Note
- ⁵ Ministry of Energy, Commerce, Industry and Tourism, 3 RD LICENSING ROUND OFFSHORE CYPRUS 2016, Submission of Applications, Guidance Note
- ⁶ Total and ENI apply to explore gas block seven, Cyprus Mail, 26 Kasım 2018, <https://cyprus-mail.com/2018/11/26/total-and-eni-apply-to-explore-gas-block-seven/>
- ⁷ GÜNEY KIBRIS, İSRAİL ARASINDA ÖNEMLİ TEMAS, KIBRIS MANŞET, 3.02.2014, <https://www.kibrismanset.com/guney-kibris/guney-kibris-israil-arasi-onemli-temas-h55160.html>
- ⁸ “Exxon Mobil, Güney Kıbrıs’ta LNG Terminali Açacak”, 6 Aralık 2018, Haberler, <https://www.haberler.com/exxon-mobil-guney-kibris-ta-lng-terminali-acacak-11509247-haberi/>
- ⁹ “Vasiliko’ya LNG Tesisi Kurulmasına Onay”, Gündem Kıbrıs, 6 Ekim 2018, <https://www.gundemkibris.com/rum-basini/vasilikoya-lng-tesisi-kurulmasina-onay-h261650.html>
- ¹⁰ “Gözler Amerikan Şirketinde”, Diyalog gazetesi, 31 Aralık 2018, <https://www.diyaloggazetesi.com/guney/gozler-amerikan-sirketinde-h67348.html>
- ¹¹ Noble Enerji tarafından yayımlandığı belirtilen kaynak için bakınız: Solon Kassinis, EAST MEDITERRANEAN: GEOPOLITICS, PROSPECTS, CHALLENGES AND COOPERATION, EastMed Sempozyumu, Limasol, 17 Kasım 2014 sunumu.
- ¹² East-Med adı verilen ve 2025 yılında tamamlanması öngörülen proje denizin 3.3 kilometre derinliğinden geçecek 2 bin kilometrelik bir boru hattı inşa etmeyi hedeflenmektedir. Bakınız: Yunanistan-İsrail-Güney Kıbrıs üçlüsü Doğu Akdeniz’de işbirliğini artırıyor, Milliyet gazetesi, 8 Mayıs 2018; <http://www.milliyet.com.tr/yunanistan-israil-guney-kibris-dunya-2664795/>
- ¹³ Israel, Cyprus, Greece and Italy agree on \$7b. East Med gas pipeline to Europe, The Times of Israel, 24 Kasım 2018, <https://www.timesofisrael.com/israel-cyprus-greece-italy-said-to-agree-on-east-med-gas-pipeline-to-europe/>
- ¹⁴ DEPA SA. <https://www.iene.eu/the-export-options-and-challenges-for-east-med-gas-was-presented-by-ienes-executive-director-at-israels-annual-energy-and-business-convention-p3181.html>

- ¹⁵ Madde 79 (2) ‘ye göre; kıyı devleti ayrıca, kıta sahanlığı araştırılması, doğal kaynaklarının işletilmesi ve boru hatlarından kirliliğin önlenmesi, azaltılması veya kontrolüne hakları vardır.
- ¹⁶ LAW No.4001/2011 For the operation of Electricity and Gas Energy Markets, for Exploration, Production and transmission networks of Hydrocarbons and other provisions (published in the Government Gazette No.179, Part One, 22 August 2011)
- ¹⁷ Yunanistan, BMDHS’nin 121(2) maddesine göre adaların ayrı kıta sahanlığı ve MEB’i olduğunu savunmaktadır. Buna göre adaların karasuları, bitişik bölge, kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge hakları olduğunu iddia ederek, deniz alanlarında yayılımcı siyaset gütmektedir.
- ¹⁸ PROSPECTING, EXPLORATION AND EXPLOITATION OF HYDROCARBONS, Ministry of Environment and Energy, Greece, <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=765&locale=en-US>
- ¹⁹ Yunanistan, ilgili anlaşmada öngörülen “kıta sahanlığının sınırlandırılması için müzakere edilerek anlaşılması ve ilgili alanlara yönelik herhangi bir faaliyetten sakınılması” ifadesine rağmen Türkiye’nin müzakere ve anlaşma niyetine oldukça mesafeli yaklaşarak, hakların ihlali teşebbüslerine devam etmiş ve sorunun halen sürmesinde etken olmuştur.
- ²⁰ 1994: Avrupa Parlamentosu tarafından E&P Direktifinin Kabulü (22/94 / EC)
- 1995: Avrupa direktifine uymak için Yunan Parlamentosu tarafından yeni E&P hukukunun (2289/95) kabul edilmesi. Bakınız: Konstantinos A. Nikolaou, GREECE AS AN EXPLORATION PLAY IN SOUTH EAST EUROPE, HELLENIC PETROLEUM SA (1) E-P Technical Director, MAY 2008
- ²¹ Konstantinos Nikolaou, Hydrocarbon Exploration in South East Mediterranean, NMIOTC Souda, Island of Crete, June 3rd , 2015
- ²² Konstantinos Nikolaou, Hydrocarbon Exploration in South East Mediterranean, NMIOTC Souda, Island of Crete, June 3rd , 2015
- ²³ Konstantinos Nikolaou, Hydrocarbon Exploration in South East Mediterranean,a.g.e.2015
- ²⁴ Konstantinos Nikolaou, Hydrocarbon Exploration in South East Mediterranean,a.g.e. 2015
- ²⁵ TEKMOR, 2 Şubat 2018, <http://tekmormonitor.blogspot.com/2018/02/eni-discovery-doubles-cyprus-reserves.html>
- ²⁶ ExxonMobil to dip into Greek hydrocarbons – KATHIMERINI, 14 Mayıs 2017, TEKMOR, <http://tekmormonitor.blogspot.com/2017/05/exxonmobil-to-dip-into-greek.html>
- ²⁷ ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi tahminlerine göre Kıbrıs, Lübnan, Suriye ve İsrail arasında kalan bölge olan Levant Havzası’nda 3,45 trilyon metreküp doğalgaz ve 1,7 milyar varil petrol bulunuyor. U.S. Energy Information Administration, “Overview of Oil and Natural Gas in the Eastern Mediterranean Region Geology, s.29; <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.cfm?RegionTopicID=EM> ; <https://www.star.com.tr/ekonomi/fatih-sondaj-gemisinden-sonra-ikinci-sondaj-gemisi-icinde-hazirliklar-basladi-haber-1373046/>
- ²⁸ No: 400, 29 Aralık 2017, GKRY’nin Doğu Akdeniz’deki Hidrokarbon Faaliyetleri hk.
- ²⁹ <https://cyprus-mail.com/2016/06/27/special-report-drilling-cyprus-gas-timeline/>
- ³⁰ https://tr.sputniknews.com/dogu_akdeniz/201802231032373115-akdeniz-sondaj-gerilim-carpisma/

- ³¹ Üç günlük Navtex süresi boyunca bu bölgedeki faaliyetini sürdürecektir olan Barbaros, bu sürecin sonunda yapılacak yeniden değerlendirmelerin ardından Güzelyurt açıklarına döndürülebilecektir. Bununla beraber Barbaros’un Türk kıta sahanlığındaki araştırmalarının, yeni bölgelerin de eklenmesi suretiyle tüm Doğu Akdeniz’e yayılması planlanıyor. Bakınız: Enerji Enstitüsü, 08.01.2019, <http://enerjiensitüsü.de/2019/01/08/turkiye-dogu-akdenizdeki-dogalgaz-arama-sahasini-genisletti/>
- ³² Akdeniz’e 2. sondaj gemisi, Yeni Şafak, 26 Ekim 2018, <https://www.yenisafak.com/gundem/akdenize-2-sondajgemisi-3404607>
- ³³ HaberKıbrıs, 8 Aralık 2018, <https://haberkibris.com/-ikinci-sondaj-gemisi-yola-cikiyor-2018-12-08.html>
- ³⁴ <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.php?RegionTopicID=EM>

“

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, Türkiye’de eksikliği hissedilen Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika ile ilgilenen çevrelerin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla Ocak 2009 tarihinde kurulmuştur. ORSAM Ankara merkezli, tarafsız ve kâr amacı gütmeyen bir düşünce kuruluşudur.

ORSAM, Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtabilmeyi hedeflemektedir. Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin gerek Türkiye, gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu’daki sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelere yönelik çalışmalar yapmakta ve bunları kamuoyuna sunmaktadır. Ortadoğu ve uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve analiz edilebilmesini amaçlayan ORSAM, kamuoyuna ve karar alıcılara çözüm odaklı aydınlatıcı bilgiler sunmakta ve siyasa yapımına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

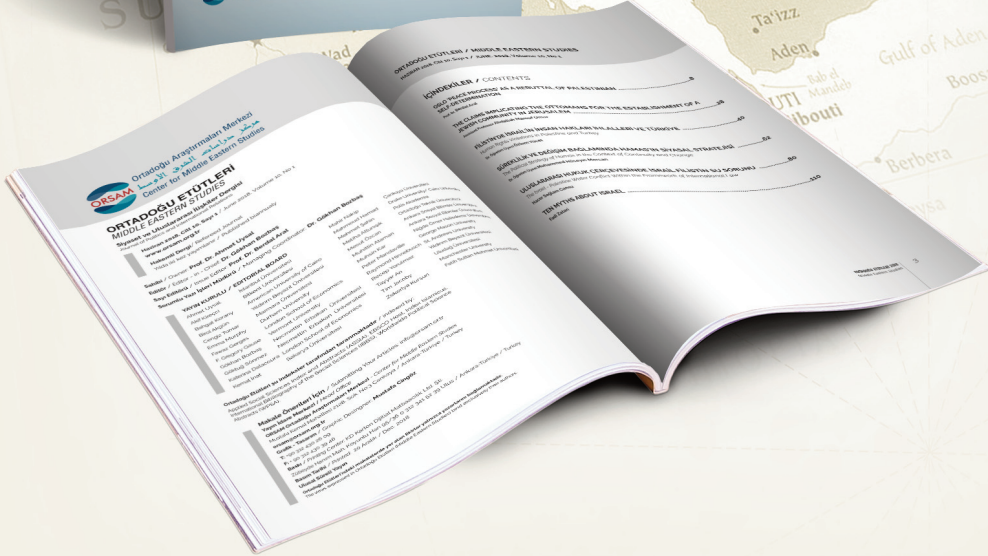
Bu doğrultuda bölgesel gelişmelerin analizi yanı sıra, bölgesel sorunlara farklı politika alternatiflerini de içeren projeksiyonlar üretmektedir. Kapsamlı ve çözüm odaklı analizler sunabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarından faydalanmaktadır. ORSAM, bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayın yelpazesine sahiptir.

”

ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES

Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.

📍 Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

☎ +90 (312) 430 26 09
📠 +90 (312) 430 39 48

✉ info@orsam.org.tr
🌐 www.orsam.org.tr

📱 [f](#) [in](#) [t](#) [y](#)
orsamtr